

Na Iyaye Jagora Shiga, Bita, da Tsarin Sallama

Febarairu 2021

fw.escapps.net

tea.texas.gov

Abubuwan da ke ciki

Gabatarwa.....	2
Kula da Yara tun matakin farko.....	3
Taimakona kan Shekarun koyon Yaro.....	3
Martani ga tsarin shiga tsakani.....	3
Turawa tantancewa mataki nfarko.....	4
Gabanin Rubutacciyar Sanarwa.....	4
Amincewar Iyaye.....	5
Tsare-tsaren Tantancewa.....	6
Shiga, Bitu, da Taron Kwamitin Kora.....	6
Cancanta.....	8
Shirin Ilmin daidai mutane.....	9
Na yanzu Matakin Nasarar Ilmi Ayukkan Himma.....	10
Burukan Shekara.....	10
Ilmi Na Musamman da, Ayyuka Masu Alaka, da Karin Taimako da Ayyuka.....	10
Bayyana Kimantawa.....	10
Mikawaa.....	11
Babban Dalibi.....	12
Yara Masu Galhanga.....	12
Yara Kurame ko Masu Lalurar Ji.....	13
Yara Makafi ko Masu Lalurar Ji.....	13
Shirin Shiga tsakani (BIP).....	13
Karin Lokacin Ayyukan Makaranta.....	14
Cike Gurbi.....	14
Matakin Kwamitin ARD.....	14
Kwafin IEP.....	15
Sake Duban Taimako.....	15
Tantancewa.....	16
Tantancewa Ilmi Mai Zaman Kanta (IEE).....	17
Janye Ayyukan Don Amicewa.....	17
Kammalawa.....	17
Ladabtarwa.....	18
Sauraren Bahasi Na Gaggawa.....	20
Sulhun Jayayya.....	21
Karin Taimako.....	21

Hakkin Mallaka © 2021. Hukumar Ilmi ta Texas. An Mallaki Duk Hakkin Mallaka.

Gabatarwa

Wannan jagora dukan jahar ce ta samar da shi don shirin tawagar Tsarin Doka da Hukumar Ilmi ta Texas (**TEA**) a martani ga bukatar da ke cikin Kaidar Aiki Ilimi ta Texas \$26.0081. An tsara wannan jagora don ya ba ka, a matsayinka na mahaifin yaro wanda ya ke ko zai iya cancanta samun ilmi na musamman da ayyuka masu dangantaka, kyakkyawar fahimtar lamarin ilmi na musamman sannan da tsarin haɓɓinka da ikonka saboda haka kana iya samun damar shiga cikin masu yanke hukunci dangane da ilmin yaronka.

Dokar Ilmi ta Masu fama da lalura ta musamman ta 2004 (**IDEA**) dokar tarraya ce da ke lura da sha'anin ilmi na musamman. Daya daga manyan dalilai na IDEA shi ne tabbatar da cewa an samar ma yara masu fama da lalura ilmin al'umma a kyauta (**FAPE**) da ke karfafa ilmi na musamman da ayyuka masu dangantaka da aka tsara don su dace da bukatunsu sannan su shirya mu su tsarin ilmi, aiki, da dogaro da kai. *Ilmi na musamman* na nufin tsarin da aka yi don ya cimma wasu bukatun yara masu fama da lalura. *Ayyuka masu alaƙa* na musamman ne da ake bukata don tallafawa ilmin dalibai na musamman don su ci gaba su cimma kudurorinsu na ilmi da aiki. Ayyuka masu alaƙa na iya haɗawa da aikin likita, aikin gyaran jiki, aikin nazarin magana da harshe, ayyukan shawarwari, ayyukan horo da motsawa, da/ko ayyukan sufuri.

Karkashin IDEA, akan ba iyaye cikakkiyar damar shiga sha'anin a kowane matako da ya shafi ilmi na musamman. Wannan jagora kan bayyana ayyuka daban-daban da ka iya faruwa a lokacin sha'anin. Don kara taimaka ma fahimtar haɓɓokinka na shari'a a karkashin IDEA, akan nemi makaranta ta ba ka kwafin takardun da ake kira [Sanarwar Tsare-tsaren Kariya \(Kafa: fw.escapps.net\)](http://fw.escapps.net) a wasu lokuta a cikin sha'anin ilmi na musamman. Dole ne a samar maka da takardar akalla sau ɗaya a shekara sannan da lokacin da wasu daga waɗannan suka faru:

- Bayan maganar ko bukatarka don tantance farkon shigar yaronka;
- Bayan samun korafin jaha na farko a cikin shekarar makaranta;
- Bayan samun bukatar farko na sauraron shari'a a cikin shekarar makaranta;
- A ranar da aka yanke shawarar yin sauyin ladabtarwa na wuri; da
- Bayan bukatarka.

A Texas, cancantar yaro na samun ilmi na musamman da ayyuka masu alaƙa da galibin mataƙai game da shirin ilmi na musamman ga yara tsarin samar da gurbin karatu ke samar da shi, bita, da sallama, kwamitin (**ARD**). Kana kuma iya sauraren wannan kungiya da aka bayyana da tawagar shirin ilmi na mutum (**IEP**), wanda shi ne sunan da ake amfani da shi a kotun tarayya. Idan aka samar da kwamitin ARD don yaronka, to za ka zama mamba na kwamitin.

Za a sabunta wannan jagora lokaci-lokaci a matsayin sauyi ga bukatocin samarr da ilmi na musamman na tarayya da jaha ke faruwa. Samfurin na latironi da ake iya bugawa na samuwa a Yanki na 18 na shafin yanar gizo na Cibiyar Ilmi a Tsarin Shari'a na Ilmin Yara na Musamman ([Kafa: fw.escapps.net](http://fw.escapps.net)).

Akwai kwanaki da dama da ranar karshe ga tsarin ilmi na musamman. A cikin wannan wallafar, an bayyana waɗannan kwanakin da ranakun karshen na musamman. Har ila yau, takardun akan layi don taimakawa amsa tambayoyin da kake da su game da lokuta don tantancewa, kafin rubuta sanarwa, miƙawa, sake duba IEP, da wasu muhimman abubuwa. Da *Bishiyar Yanke Shawarar Lokaci* ana samun sa a nan ([Kafa: bit.ly/39vuSIU](http://bit.ly/39vuSIU)).

JAGORAN IYAYE ZUWA GA SHIGA A TSARIN BITA, DA TSARIN KORA

Kula da Yara tun matakin farko

Akwai damar samar da taimako ga iyalai masu jarirai da yara kankana da ba su girma da sauri. Hukumar a Texas da kan samar da wadannan ayyukan da wuri Kiyon Lafiya na Texas da Ayyukan Mutane. Shirin da aka shirya don yara kanana na Kula da Yara ne tu a Matakin Farko (ECI) shiri. Wadannan ayyukan domin yara ne 'yan kasa da shekara uku.

A shekara uku, yaran da ke da lalura na iya samun damar yin ilmi na musamman da ayyuka masu alaƙa. Idan haka ne, gundunmawar makarantar yaro ce da alhakin tabbatar da an samarwa yaro da FAPE a buƙin cikaƙar yaron shekara uku. Ba dukkan yara kan samu ayyukan ICI da suka cancanta don ayyukan da makarantar gwamnati ta samar. Haka zalika, akalla kwanakin kalanda 90 kafin karamin yaro ya samu ayyukan ECI ya cika shekara uku, za a saka lokacin taron don taimakawa iyali mikawa daga ayyukan ECI zuwa tsarin ilmi na musamman da ayyuka masu alaƙa, idan haka ya dace. Idan yaro ya cancanta, dole ne ilimi na musamman da ayyukan masu alaƙa su zama akwai su don yaro a ranar buƙin cikaƙar sa ko cikaƙar ta shekara uku. *Bayan ECI* wallafa ce da ta kunshi bayani game da musaya daga shirin lokacin kurciya na farko zuwa tsarin ilmi na musamman. Wannan wallafar, *Bayan ECI* ana iya samun ta a nan ([Kafa: bit.ly/35G7y3E](https://bit.ly/35G7y3E)).

Taimakona kan Shekarun koyon Yaro

Idan kana da damuwa game da shekarun koyo na-makaranta na yaronka ko hali, matakin farko shi ne yin magana da malamin yaronka ko shugaban makaranta game da damuwar. Idan ba a yi nasara a wannan matakin ba, ya kamata ka tambayi ma'aikacin makarantar game da yin magana zuwa ga kungiyar tallafin daliban ta makarantar, wadda kungiya ce ta malamai da sauran ma'aikata da kan gamu su magance kowace matsalar koyo da yaran kan fuskanta.

Ana iya ba daliban da ke fuskantar damuwa a cikin ajin karatu taimako da farko ko a tuntubi bangaren tantance ilmi na musamman a karkashin IDEA a maimakon karbar taimakon. Idan dalibi ya ci gaba da fuskantar damuwa a cikin ajin karatu duk da tanadin taimakon ko ba iya samar da bukatar dalibin ta hanyar lura kawai na taimakon, dole ne makaranta ta tura da dalibin a matsayin cikakken mutum da kuma tantancewar da aka yi da farko a karkashin IDEA. Ba a bukatar a samarwa dalibi da taimako na wani ɗan lokaci gabanin a tura shi a matsayin cikakken mutum da tantancewar da aka yi da farko. Tura magana matsayin cikakken da tantancewar da aka yi da farko da watakila ma'aikacin makaranta kan yi a kowane lokaci, ko mai kula da doka, ko wani mutum da ke cikin sha'anin ilmi ko lura da dalibi. Lura cewa idan ma'aikacin makaranta na zargin yaro na da wata lalura sannan yana bukatar ilmi na musamman da ayyuka masu alaƙa, dole a tura shi a matsayin cikakken mutum da tantancewar da aka yi da farko.

Martani ga tsarin shiga tsakani

Dokar Tarayya kan ba makaranta umurnin mayar da hankali akan taimakawa dukan yara koyo ta hanyar magance matsalolin tun da wuri. Martani ga tsarin Shiga tsakani (**Rtl**) mataki ne da makarantu da dama kan yi amfani da shi don tantancewa da taimakawa yara da ke fuskantar matsala na rashin samun matakin-sakamako ingantacce. Abubuwan asali na tsarin Rtl su ne: tanadin kimiyya, umurnin a bisa bincike da shiga tsakani a bangaren ajin neman ilmi; sanya ido da daukar matakaɗi a kan ci gaban yaro masu dangantaka da shiga tsakanini; da amfani da wadannan matakan ci gaba don yanke hukunci a kan ilmi.

Tsarin Rtl bangare ne yawan tsare-tsaren taimako (**MTSS**) wanda kowane matakin ko zango ya wakilci gagarumin matakin mai ci gaba na shiga tsakani. Za a ci gaba da sauya tsarin shiga tsakanin da aka samarwa yaro a bisa matakin ci gaba da lura har sai yaron ya samu cikakken ci gaba. Yaran da ba su nuna alamun ci gaba a shiga tsakani na farko cikin wani iyakantaccen lokaci, kamar yadda bincike ya nuna, ana kiran wadannan don shiga tsakani mai tsanani. Galibi, makarantarka na da wadatattun bayanai bayan mako shida na shiga tsakanin don yanke hukunci a kan matakai na gaba (m.s. ci gaba da shiga tsakani, tsananta shiga tsakani, sake dubawa. Lokacin da aka dauka don yanke hukunci ya dogara a yawa/tsawon lokacin shiga tsakanin da kwarewar da ake son cimma.

Yaro ba ya bukatar ci gaba ta hanyar kowane matakin tsarin Rtl kafin a miƙa shi don samun ilmi na musamman. Da zaran ta bayyana cewa shiga tsakani a kan ilmin baidaya bai wadata ba, to ya kamata ma'aikacin makaranta ya zargi cewa yaro na da lalura sannan dole ne a dauki matakin farko. Muhimman matakai wajen tantancewa idan har shiga tsakani akan ilimin baidaya sun wadata sun haɗa da sake duba tarihin shiga tsakanin da duba bayanancin gaban dalibin (adadin ci gaba na yanzu da yunkurin cike gurbi). Iyaye kuma na iya neman izini a kowane lokaci koda kuwa yaro na samun kulawa ta hanyar tsarin Rtl. Ba lallai a yi amfani da matakan Rtl don jinkirta ko hana tantancewar lokaci akan yaron da ake zargi da lalura a tsarin IDEA. Karin bayani game da tsarin Rtl ([Kafa: bit.ly/3nDMTDu](https://bit.ly/3nDMTDu)).

Turawa tantancewa mataki nfarko

Makaranta na tabbataccen hakkin don samun amincewarka sannan ta kaddamar da tantancewa saboda tsarin ilmin na musamman da ayyuka masu alaƙa a kowane lokaci ta yi zargin cewa yaro na da lalura sannan yana bukatar ilmi na musamman da ayyuka masu alaƙa a tsarin IDEA. Kana iya neman tantancewar farko na yaronka a kowane lokaci.

Idan ka nemi hukumar ilmi ta gida a rubuce (**LEA's**) daraktan sassan ilmi na musamman ko ma'aikaci sashen mulki na gunduma game da tantancewa matakin farko na cancantar samun ilmi na musamman, to dole ne makaranta ta, kada ya yi kasa da kwanakin makaranta na 15 bayan lokacin da makaranta ta samu bukatar, ko ba ka: 1) gabanin sanarwar na shirin gudanar da tantancewa, kwafi na [Sanarwar Tsare-tsaren Kariya \(Kafa: fw.escapps.net\)](https://fw.escapps.net), da damar ba ka amincewar a rubuce don tantancewar; ko 2) gabanin rubutacciyar sanarwar na kin tantance yaronka da kwafi na [Sanarwar Tsare-tsaren Kariya \(Kafa: fw.escapps.net\)](https://fw.escapps.net).

Sai a lura cewa ana iya bukatar samun ilmi na musamman ta hanyar maganar baki sannan babu bukatar sai an rubuta. Dole ne makarantun gunduma da na masu zaman kan su ya zama sun yi daidai da sanarwar tarayya da bukatar tantance, gano, da tantance yaran da ake zargi da lalura da ke bukatar ilmi na musamman. Babu wani takamaiman lokaci da ake bukatar don mayar da martani ga bukatar da aka yi da maganar baki, amma an karfafa wa makarantu su bi tsarin lokaci na kwana 15 na makaranta kamar yadda aka bayyana a sama.

Gabanin Rubutacciyar Sanarwa

Daya daga cikin hakkoƙinka karkashin IDEA shi ne samun sanarwa a rubuce tun da farko game da wasu matakai ko kasawa da ya shafi tartibin lokacin yaronka kafin makaranta ta dauki mataki ko ta ƙi ɗaukar kowane mataki. Musamman, dole ne makaranta ta ba ka sanarwa a rubuce a cikin harshenka ko wata hanyar isar da saƙo ta daban yayin da ta:

- Shawartar soma ko canza alamar ganewa, tantancewa, shirin ilmi, ko samarwa yaronka gurbi ko tanadar FAPE ga yaronka (ciki kuwa har da sauyi da aka jawo ta soke izininƙa don ci gaba da samar da sahihin ilmi na musamman da ayyuka masu alaƙa); ko
- Kin soma ko canza alamar ganewa, tantancewa, shirin ilmi, ko samawa yaronka gurbi ko tanadar FAPE ga yaronka.

Da farko ya zama dole a bayar da rubutacciyar sanarwa akalla kwana biyar na makaranta kafin fara aikin da makarantar ta bayar da shawara ko ta ki bayarwa har sai ka amince da gajeren lokaci da aka saka. Dole makaranta da tanadar maka da sanarwa a rubuce kafin haka ko da kuwa ka amince da ko ka bukaci canji.

Dole ne rubutacciyar sanarwar ta kunshi wadannan bayanai:

- (1) Bayanin aikin da makaranta ta bayar da shawarar dalla-dalla ko ta ki;
- (2) Bayanin dalilin da ya sama makaranta ta bayar da shawarar ko ta ki daukar mataki;
- (3) Bayani dalla-dalla na kowace hanyar kimantawa, tantancewa, adana, ko rahoton da makaranta ta yi amfani da shi a matsayin hujjar shawarar ko kin d' daukar mataki;
- (4) Sanarwar cewa iyayen yaron da ke da lalura na da kariya a karkashin tsarin hanyar kiyayewa a wannan bangare, idan wannan sanarwa ba ita ce matakin da aka bayyana da farko ba, wannan na nufin ta yadda za a iya samun kwafin bayanin tsare-tsaren hanyar kiyayewa;
- (5) Sassan da za a tuntuba na iyaye don a samu taimako a fahimtar abubuwan da ake bukata na ilmi na musamman;
- (6) Bayani dalla-dalla na wasu zabi da kwamitin ARD ya yi la'akari da su da dalilan da ya sa aka yi watsi da wadannan zabin; da
- (7) Bayani dalla-dalla na wasu abubuwa da ke da alaƙa da shawarar makarantar ko watsi da ita.

Amincewar Iyaye

Akwai wasu ayyuka a cikin tsarin sha'anin ilmi na musamman da ba za su auku ba har sai makarantar ta samu amincewarka. Dole ne makarantar ta sanar da kai dukan bayanan da ake bukata domin yanke shawara mai kyau, da suka kunshi bayani dalla-dalla na aikin tsara shawarar.

Dole ne bayanan su kasance cikin harshenka ko wata hanyar isar da sako, sai fa idan akwai cikas isar da sakon ta wannan hanya. Idan akwai bayanin da aka ajiye da ake son fitarwa, haka na nufin ka fahimta sannan ka amince a rubuce makaranta ta gudanar da aikin da ake neman amincewarka.

Yayin da ka amince, hakan na nufin cewa ka fahimta ka yarda a rubuce cewa makaranta ta gudanar da ayyukan da ake neman amincewarka. Yana da kyau ka fahimci cewa amincewar ta ganin dama ce kuma ana iya janyewa a kowane lokaci kafin aikin ya soma. Har ila yau, idan ka janye amincewar a kan wani aiki, ba za sake dawo da ita ba.

Wadannan da ke tafe misalai ne na ayyukan da ake neman amincewarka:

- Tantance yaronka a karon farko;
- Sake tantance yaronka sau guda a shekara uku, ko yawan maimaita tantancewa idan har ana buƙatar bayanan, sannan ya zama kai ko malamin yaronka ne ya bukaci sake tantancewar;
- Samar da ilmi na musamman da ayyuka masu alaƙa a karon farko;
- Yi ma mamban kwamitin ARD uzurin halartar taron kwamitin lokacin da taron ya kunshi sauyi ga ko tattauna sashen manhajar mamban ko ayyuka masu alaƙa; da
- Gayyatar wakili daga kowace hukuma don ya halarta wanda ke da alhaki samar da kudi ko biyan kudi ga ayyukan sakandire.

Tsare-tsaren Tantancewa

Idan ka amince ga cikakkiya kuma tantancewa ta mutum (**FIE**), to dole ne makaranta ta samar sanarwa a rubuce tun da farko na kowace hanyar da makaranta za ta gudanar da shi, da kwafin sanarwar kiyaye tsari idan ana ci gaba da tantance yaronka a karon farko. Dole ne makaranta ta yi amfani da dabaru da hanyoyin tantancewa daban-daban don tattara bayanai masu amfani da alaƙa, na ci gaba, sannan na ilmi game da yaronka, ciki har da bayanan da ka samar. Mai yuwa makarantar yaronka ba za ta yi amfani da kowane irin mataki ko kwatantawa ba a matsayin ma'aunin fahimtar ko yaronka na da wata lalura sannan da tunanin tsarin ilmin da ya dace da yaronka. Dole ne makarantarka ta gudanar da tantance yaronka a dukan sassa masu dangantaka da zargin lalura da ake don fahimtar idan yaronka na da lalura sannan da fahimtar buƙatarsa ko buƙatarta a kan ilmi. Dole tsarin tantance yaronka ya:

- Kunshi bayanai game da karatun yaronka, ci gaba, da kwazo;
- Ya zama an gudanar da shi karkashin kulawa da horon jami'i mai ilmi a bisa ka'idojin mai samar da gwajin, sannan ya zama an kula a bisa sahihan dalilan da aka tsara don tantancewa kuma da ake dogaro da su;
- Ya zama an gudanar da ita a cikin harshen yaronka ko wata hanyar isar da saƙo sai fa idan ba mai yuwa ba ne; da
- Ya zama na rashin son rai ko an bayar da shi ta hanyar da babu cin zarafin yaronka; kome al'adarsa ko al'adarta, jinsi, ko lalura.

Dole ne a kammala tantancewar farko da sakamakon rahoton a cikin akalla kwana 45 na makaranta daga ranar da makarantar ta samu amincewarka a rubuce. Har ila yau, idan yaronka ba jemakaranta ba na tsawon kwana uku ko fiye a lokacin tantancewar, to dole ne a kara tsawon lokacin tantancewar na adadin kwanakin makaranta daidai kwanakin da yaronka bai halarci makaranta ba. Dole ne makaranta ta ba ka kwafin rahoton tantancewar kuma a kyauta.

Idan yaronka na kasa da shekar biyar daga 1 Satumba na shekarar karatu sai ba a saka shi makarantar gwamnati ba, ko an saka shi makaranta mai zaman kanta ko makarantar gida ba tare da la'akari da shekaru ba, to dole ne a kammala tantancewar farko da sakamakon rahoton akalla kwana 45th na karatu daga lokacin da makarantar ta samu amincewarka a rubuce.

Sai dai ban da jadawalin ranar makaranta ta 45. Idan har makaranta ta samu amincewarka a rubuce a matakin tantancewar farko a cikin akalla kwana 35 amma kasa da kwanakin makaranta 45 kafin ranar koyarwa ta shekarar karatu, to ko dole ne a kammala rubuta rahoton sakamakon a kuma ba ka shi daga 30 ga Yuni na shekarar. Har ila yau, idan yaronka ba halarci makaranta ba a kwana uku ko fiye a lokacin tantancewar, babu buƙatar saka 30 ga watan Yuni. A maimakon haka, za a yi la'akari da jaddawalin gabaɗaya na kwanakin karatu 45 haɗi da ƙarin kwanaki uku ko fiye na rashin halarta.

Idan ba ka amince da tantancewar farko ba, makaranta na iya, amma ba a buƙatar, bin diiddigin tantancewar ta hanyar neman shiga tsakani ko rokon yin saurare. Idan makaranta ta yanke shawarar kin bin diddigin tantancewar, to fa makarantar ba ta karya ka'ida ba a karkashin tsarin IDEA don gane, bin sawu, da tantance dukan yara masu fama da lalura da ke buƙatar ilmi na musamman da ayyuka masu alaƙa. An tura wannan buƙatar zuwa ga makarantar *neman aikin yara*.

Shiga, Bitu, da Taron Kwamitin Kora

Bayan an kammala rahoton tantancewar farko, dole ne a samar kwamitin ARD don yin la'akari da rahoton don fahimtar ko yaronka ya cancanci samun ilmi na musamman da ayyuka masu alaƙa. Membobin kwamitin ARD su ne kamar haka:

- Kai, mahaifin;
- Akalla malamin yaronka na musamman guda wanda dole, lokacin da zai yuwu, ya zama malami ne mai alhakin kula da wani sashi na IEP na yaron;
- Akalla malamin ilmi na musamman ko wanda ya kawo yaron;
- Wakilin makarantar;
- Wani da zai fassara ayyukan da aka yi na sakamakon tantancewar;
- Wasu mutane da ke da ilmi ko wata kwarewa da ta shafi yaron kuma ko dai kai ko makaranta za ta gayyace su;
- Duk loakcin da ya dace, yaron;
- Gwargwadon ya dace, tare da amincewarka a rubuce ko, bayan yaronka ya kai shekara 18, tare da amincewar yaronka babba a rubuce, wani wakilin kowace hukuma da ta shiga aikin da ke da alhakin samar da ko biyan kuɗin ayyukan;
- Wani wakili daga sashen ilmin koyon aiki da fasaha, idan son samu ne malami, idan ana ci gaba da kula da yaron a matakin farko ko ci gaba da sanyawa a tsarin ilmin koyon aiki ko fasaha; da
- Gogaggen ma'aikaci wanda ke cikin kwamitin tantance kwarewa kan harshe, idan har yaron na koyon harshen Ingilishi ne.

Haka kuma kwamitin ARD ya kunshi, kamar yadda ya dace:

- Wani malamin da ya kware a sashin ilmin dalibai kurame ko masu lalurar ji, idan har ana zargin yaron da kasancewa ko an rubuta shi a matsayin kurma ko mai fama da lalurar ji;
- Wani malami da ya kware a sashin ilmin dalibai masu lalurar gani, idan har ana zargin yaron ko an rubuta shi a matsayin mai lalurar gani; ko
- Wani malami da ya kware a sashin limin dalibai masu lalurar gani da malamin da ya kware a sashin limin dalibai kurame ko masu lalurar ji, idan har ana zargin yaron ko an rubuta shi a matsayin mai lalurar jima-kanta.

Dole ne makarantar ta gayyace ka zuwa kowane taron kwamitin ARD don yaronka ta kuma yi himmar ganin daya ko duka iyayen yaron biyu sun halarta. Dole ne a bayar da sanarwar taron a rubuce akalla kwanaki biyar na karatu kafin taron sai fa idan ka amince da gajeren lokacin da aka saka. Dole ne rubutacciyar sanarwar ta kunshi manufa, lokaci, wurin taro, da jerin sunayen waɗanda zasu halarci taron. Idan ba ka iya magana da harshen Ingilshi, dole ne makaranta ta samar maka da sanarwar cikin harshenka sai fa idan hakan ba mai yuwa ba ne. Idan harshenka bai da tsarin rubutu, dole ne makaranta ta dauki matakan tabbatar da cewa an fassara sanarwar ta hanyar maganar baki ko ta wata hanyar da za ka iya fahimtar sanarwar.

Dole ne lokaci da wurin taron kwamitin ARD ya yi muku daidai kai da makaranta. Idan lokaci ko ranar da makaranta ta saka ba yi maka daidai ba, dole ne makaranta ta yi kokarin samar da wani lokaci da za ka iya samun damar halarta. Idan kowane daga iyaye ba ya iya halartar taron, kana iya halarta ta hanyoyin zabi kamar ta wayar tarho ko taro ta kafar bidiyo. Idan makaranta ta kasa gamsar da kai ka halarta, to sannan makarantar na iya gudanar da taron ba tare da kai ba.

Ana iya yi ma wani memban kwamitin ARD uzurin rashin halarta bangare ko dukan taron kwamitin ARD idan mutumin ba lalla sai ya halarta ba saboda sashin tsarin manhajar karantu ko ba a sauya ko tattauna wani aiki mai alaƙa a taron ba. Dole ka bayar da uzurin a rubuce.

Kuma memban kwamitin ARD na iya neman izini daga halartar taron kwamitin ARD lokacin da taron ya kunshi wani sauyi zuwa ga, ko tattaunawar, sashin tsarin manhajar karatu na memban ko aiki mai alaƙa idan kai da makarantar kun amince da uzurin a rubuce sannan mutumin da aka yi ma uzurin ya miƙa sakon a rubuce a cikin tsarin ci gaba na IEP kafin taron.

Cancanta

Akwai sassa biyu na gwaji da ke duba fahimtar ko yaronka ya cancanci samun ilmi na musamman da ayyuka masu alaƙa: (1) dole ne yaronka ya zama yana da lalura ta musamman; sannan (2) sakamakon lalurar, dole ne yaronka ya zama yana da bukata da ilmi na musamman da ayyuka masu alaƙa da zai more daga ilmin. Don cancanta ga bangare na farko na gwajin mai sassa biyu, yaron mai shekara tsakanin 3 zuwa 21, in ban da kamar yadda aka bayyana a kasa, dole ne ya cancanci samun nau'in lalura ɗaya ko fiye da aka lissafa:

- Galhanga;
- Kurma ko mai lalurar ji (shekaru daga haihuwa zuwa 21);
- Kurma-makanta (shekaru daga haihuwa zuwa 21);
- Damuwa a ruhu;
- Tabuwar kwakwalwa;
- Lalurori na musamman;
- Wadda ba a bayyana ba daga kurciya (shekara uku zuwa biyar);
- Matsalar kashi;
- Wasu lalurorin lafiya;
- Takamaiman lalurar gane abu;
- Lalurar magana ko koyon harshe;
- Rauni a kwakwalwa; ko
- Lalurar gani (shekara daga haihuwa zuwa 21).

Dole ne kwamitin ARD ya yi kyakkyawan kuduri cikin kwanakin kalanda 30 daga ranar da aka kammala rahoton tantancewar farko. Idan rana ta 30 ta fado lokacin damina sannan ya zama ba a karatu a lokacin, kwamitin na ARD na da har zuwa ranar farko ta soma karatu a lokacin kaka don yanke hukunci game da kyakkyawan kuduri na farko, IEP, da sanyawa har sai tantancewar farko ta nuna cewa yaron na buƙatar a kara tsawon ayyukan shekarar karatu (**ESY**) a lokacin wannan daminar.

Idan, har ila yau, makaranta ta samu amincewarka a kan tantancewar farko cikin akalla kwana 35 amma kasa da kwanakin karatu 45 kafin ranar aiki na shekarar karatu kuma yaron ka bai kasa halartar makaranta ba kwana uku ko fiye tsakanin lokacin da ka samar da takardar amincewarka da ranar aiki ta karshe (wato ana yanke hukunci ne na amsar rahoton tantancewa daga 30 ga Yuni), dole ne kwamitin ARD ya zauna kada ya kasance kasa da kwana 15 na karatu na shekarar makaranta ta gaba don yin la'akari da rahoton tantancewa, sai fa idan tantancewar ta nuna cewa yaron na buƙatar ayyukan ESY a lokacin daminar. Idan tantancewar ta nuna cewa yaronka na buƙatar ayyukan ESY a daminar, to dole ne kwamitin ARD ya zauna kamar yadda aka tsara don la'akari da tantancewar yaron.

Ba dukan masu koyo da ke fama ne suka cancanci samun ilmi na musamman da ayyuka masu alaƙa ba. Idan mastalar da yaronka ke fuskanta na asali ne daga kasa samun kayan koyon karatu da suka dace ko lissafi ko saboda yaronka na da kasawa a harshen Ingilishi, ba dole ne a ce yaronka na da lalura ba a karkashin tsarin IDEA. Idan tantancewar ta nuna cewa yaronka ba shi da lalura, tawagar goyon bayan na iya zama su bayar da shawarar yin wasu ayyuka daban ko shiraruwa ga dukan sassan ilmi don taimakon yaronka.

Idan tantancewar ta nuna cewa yaronka na da lalura, to dole ne kwamitin ARD ya magance matsalar sashe na biyu na gwajin mai sassa biyu ta hanyar duba ko yaronka na buƙatar ilmi na musamman da ayyuka masu alaƙa don saka shi sannan a samar da ci gaba a manhajar dukan sassan ilmi (wato manhaja ɗaya ta yaran da ba su da lalura).

Tanadin Ayyukkan Farko

Idan yaronka ya cancanci samun ilmi na musamman da ayyuka masu alaƙa, za a bukaci makaranta ta samarwa yaronka da tsarin FAPE a wuri mai yanayi maras kwaramaniya. A kan cимma wannan nasara ne ta hanyar ayyukan kwamitin ARD na IEP da tsarin ilmin makarantar na IEP. Kafin makarantar ta iya samar da kowane ilmi na musamman da ayyuka masu alaƙa, har wa yau, dole ne ta samu amincewarka a kan ayyukan. Dole ne makarantar ta yi kokarin samun amincewarka don samar da ayyukan a matakin farko. Idan ba ka amince da tanadin ayyukan da farko ba, mai yuwa makarantar ba za ta nemi shiga tsakani ko bukaci bin wata ka'idar sauraren dalilinka na kin amincewa da ayyukan ba. Babu wani ilmi na musamman da ayyuka masu alaƙa da za samar muddin ka ki amincewa. Makarantar ba ta karya dokokin aikinta wajen samarwa yaronka da FAPE idan ka ki amincewa ko kasa mayar da martani ga bukatar samar da amincewar a tanadin farko na tsarin ilmi na musamman da ayyuka masu alaƙa.

Shirin Ilmin daidaiƙun mutane

Manyan sassan IEP sun kunshi:

- Yaronka ya nuna wani matakin ci gaba a ilmi da kwazo (**PLAAFP**);
- Ma'aunan burukan shekara, da suka kunshi burin ilmi da na aiki;
- Bayani dalla-dalla na tsarin ilmi na musamman, ayyuka masu alaƙa, karin taimako da za a samar;
- Bayanin da ya shafi yadda yaronka zai shiga tantancewar jaha da gunduma, da ya kunshi bayanan kowane mutum na damar da suka zama wajibi ga yaronka ya shiga tantancewa, ko yaronka na bukatar shiga sauyin tantancewa, sannan a maimakon wanda aka saba da shi a fadin jaha, sannan me ya sa sauyin tantancewar ya fi dacewa ga yaronka;
- Ayyukan mikawa, lokacin da ya dace da shekaru; da
- Dole ne a yi la'akari da wasu bangarori, sanna idan wajibi ne a kudurta, magance matsalar da yara masu lalura ke fuskanta, bukatar, ko dalilai.

TEA ya samar da samfurin IEP ([Kafa: bit.ly/3smMLMe](https://bit.ly/3smMLMe)). Makarantar yaronka na iya amfani da wannan samfurin ko na iya amfani da wani samfurin.

A cikin bunkasa IEP, akwai abubuwa da dama da dole ne kwamitin ARD ya yi la'akari da su, da suka kunshi:

- Karfin yaronka;
- Kulawarka don karfafa ilmin yaronka;
- Sakamakon sabuwar tantancewa game da yaronka; da
- Ilmi, na cigaba, da bukatar aiki na yaronka.

Haka zalika, dole ne kwamitin ARD ya magance abubuwa na musamman ga wasu, kamar:

- Yin la'akari da amfani da tabbataccen shiga tsakani da taimako sannan wasu matakan magance matsalar wannan dabi'a lokacin da dabi'ar yaro ta hana yaro koyo ko ta wasu;
- Yin la'akari da bukatar harshen yaro saboda wadannan bukatar na da dangantaka da IEP na yaro a lokacin da yaro ya cacanta duk da rashin kwarewa a harshen Ingilishi; samar da ka'idaji a tsarin rubutun makafi ko amfani da tsarin rubutun makafin, har sai kwamitin ya kudurta cewa ka'idajin amfani da tsarin rubutun makafi bai dace da yaro ba lokacin da ya ke makaho ko yake da lalurar gani;
- Yin la'akari da bukatar isar da saƙo ga kowane yaro mai lalurar gani, sannan da yaro kurma ko mai lalurar rashin ji, yin la'akari da harshen yaro da bukatar isar da saƙo, damar isar da saƙo kai tsaye ga tsarar juna da kuma mutane kwararru a harshen yaro da tsarin isar da saƙo, matakin ilmi, da cikakkiyar bukatar, ciki har da damar samar da ka'idaji a harshen yaro da kuma tsarin isar da saƙon; da

- Yin la'akari da ko da kowane yaro mai lalurar da ke bukatar taimako na'urori da ayyuka.

Na yanzu Matakin Nasarar Ilmi Ayukkan Himma

Dole ne IEP ya kumnyi bayanin PLAAFP na yaronka. Wannan bayanin dole ne ya kunshi yadda lalurar ta shafi shiga da kuma ci gaban dukan manhajar. Idan yaronka bai shiga makaranta ba, dole ne bayanin ya bayyana ta ya lalurar ta shafi shiga a cikin ayyukan da suka dace da shekaru.

Burukan Shekara

Dole ne IEP ya kunshi ma'aunan burukan shekara, ciki har da burukan ilmi da aiki, da aka tsara su yi daidai da bukatur yaro sakamakon lalura saboda haka za a iya saka shi ko ita a cikin tsarin ci gaba a dukan manhajar. Kuma dole ne a burukan su magance wasu bukatocin na ilmi da kan taso sakamakon lalurar yaronka. Dole ne IEP ya bayyana dalla-dalla yadda yaronka ke samun ci gaba don auna cimma burukan shekara da lokacin da za a samar maka da rahotanni kan ci gaban.

Ilmi Na Musamman da, Ayyuka Masu Alaka, da Karin Taimako da Ayyuka

Kwamitin ARD kan yanke shawarar irin ayyukan da ake bukata don:

- Ba yaro damar ci gaba yadda ya dace don cimma burukan shekara;
- Shiga sannan kawo ci gaba a tsarin manhajar ciki har da shiga ayyukan makaranta da ayyukan da ba na makaranta ba; da
- Ilmantu sannan kasance da yara marasa lalura.

Dole ne IEP ya kunshi bayani na bukatar ilmi na musamman, ayyuka masu alaka, da samar da karin taimako sannan da ayyuka ga yaronka ko a madadin yaronka. Dole wadannan ayyuka su zama bisa nazarin bincike a kan takwarori ya zuwa gwargwadon iyawa.

Haka kuma, dole ne IEP ya kunshi bayanin kowane shiriin da ake bukatar sauyawa da taimakon da jami'in makaranta zai samar. Dole ne IEP ya kuma kunshi ranar da aka saka don soma ayyukan da sauyin da lokacin da ake tsammani, wuri, da tsawon lokacin ayyukan da sauye-sauyen.

Bayyana Kimantawa

A karkashin dokar tarayya, dole ne a ba dukan yara tsarin tantancewar jaha don iya gane ko makaranta ta yi nasarar koyar da yara nagartaccen ilmin jaha. A Texas, an san nagartaccen ilmi a matsayin Wadataccen Tsarin Ilmi na Texas da Dabaru, wanda a kan iya samu a shafin yanar gizo na TEA ([Kafa: bit.ly/3bFeuSk](https://bit.ly/3bFeuSk)). Yara da ke fama da lalura da suka samu ilmi na musamman za su samu tantancewar da ta dace ta jaha, ko dai wadda aka saba da ita ko wadda aka zaba don yara masu babbar matsalar fahimta da ta yi daidai da zabin tsarin ci gaban nagartaccen ilmi. Ba tare da la'akari da ko yaronka ya shiga tantancewar da aka saba da ita ko wadda aka zaba ba, tantancewar ta yi daidai da tsarin nagartaccen ilmin jaha mai cike da kalubale, sannan dole ne yaronka ya samu gurbin da ya dace a yayin tantancewa ta jaha da dukan gunduma, idan zai yuwu, kamar yadda aka nuna a IEP na yaronka.

Idan kwamitin ARD ya kuduri cewa samar da gurabun ga yaronka wajibi ne don shiga tantancewar, to dole ne IEP ya kunshi bayanin gurabun da suka dace. da shafin yanar gizo na TEA ([Kafa: bit.ly/3sq2vht](https://bit.ly/3sq2vht)).

Idan kwamitin ARD ya kudurta cewa dole ne yaronka ya shiga tantancewar zabi a maimakon na wata jaha takamaimai ko gunduma, dole a samar da bayanai a rubuce a kan dalilin da ya sa yaron ba ya iya shiga cikin tantancewa da aka saba sannan da dalilin da ya sa tsarin tantancewar da aka zaba ya fi dacewa ga yaron. Haka kuma, idan har yaronka ya shiga tantancewar da aka saba da ita, to dole ne IEP na yaronka ya kushi ko makasudi manufodin dan lokaci. Ana bukar makasudi ko manufodin dan lokaci kawai ga yaran da ke fama da matsananciyar lalurar koyo da ke shiga tsarin tantancewar zabi da ya yi daidai da tsarin zabi ci gaban nagartaccen ilmi.

Idan yaronka ya kasa cimma kwazon da ake nema a cikin tsarin tantancewa na jaha, to dole ne kwamitin ARD ya magance matsalar yadda yaron zai shiga cikin tsarin aiki mai saurin kawo ci gaba ko shirin koyarwa mai zurfi.

Mikawaa

IDEA da dokar jaha ta nemi cewa IEPs ga manyan dalibai kan magance canjin ayyukan. *Sauyin* tsarin ayyuka ne da aka haɗe da tsarawa don taimakawa yaro ci gaba daga makaranta zuwa ayyukan bayan makaranta. Shekarun da wannan tsarin canji kan soma, har wa yau, sun bambanta a karkashin tsarin doka na tarayya da jaha. A karkashin tsarin doka na Texas, ba zai gaza loakcin da dalibi ya kai shekara 14 da haihuwa, to dole ne kwamitin ARD ya yi la'akari sannan, idan ya dace, magance matsalolin da ke biye a tsarin IEP:

- (1) Shigar dalibi mai dacewa a cikin tsarin canjin daliban zuwa gudanar da rayuwa a wajen tsarin marantar gwamnati;
- (2) Idan dalibi na kasa da shekara 18, shigar dalibai mai dacewa a tsarin canjin dalibai ta iyayen daliban da wasu mutane da aka gayyata su shiga:
  - a. Iyayen dalibi; ko
  - b. Gundumar makarantar da aka saka dalibi;
- (3) Idan dalibi na akalla kasa da shekara 18, shiga dalibi tsarin canjin dalibai sannan a gaba ta hanyar iyayen dalibai da wasu mutane, idan mahaifi ko wani mutum:
  - a. Dalibi ya gayyace su su hallarra ko gundumar makarantar da aka saka dalibi; ko
  - b. Ko da amincewar dalibin ya hallara a karkashin yarjejeniyar da aka amince da ita;
- (4) Keda zabin ilmin gaba da sakandire da ya dace, da ya kunshi shirin aikin gaba da matakin sakandire;
- (5) Tantance tsarin aikin sana'a da ya dace;
- (6) Buruka da kuduroin aiki da suka dace;
- (7) Idan dalibi na akalla kasa da shekara 18, kasancewar tsarin yanayin aikin da ya dace da shekaru, ciki har da yanayin zaman al'umma ko muhallai da za su ba dalibi damar shiryawa ilmin gaba da sakandire ko horo, aikin da ake gasar samu, ko dogaro da kai, tare da sauyin burukan da kuduroin dalibi;
- (8) Buruka masu ma'ana da kuduroin aiki da suka dace;
- (9) Yanayin da suka dace don gudanar da tsarin tura dalibi ko iyayen dalibi zuwa ga hukumar gwamnati don ayyuka ko amfanin jama'a, ciki har da turawa zuwa ga hukumar gwamnati don maye gurbin dalibin a jerin sunaye da ake jiran fitar sa ga jama'a da dalabai; da
- (10) Amfani da samun dacewa:
  - a. Karin taimako, ayyuka, zagaye, da wasu damarmaki da kan taimaki dalibi kirƙirar dabarub ci gaba; da
  - b. Taimako da ayyuka don daukaka 'yancin dalibi da kudurin kai, ciki har da yarjejeniyar yanke hukunci da ta samu goyon baya.

Sashe na B na IDEA na bukatar cewa, da farko kada ya kasa ga IEP na farko ya soma aiki a lokacin da yaro ya kai shekara 16, ko kasa idan fa kwamitin ARD ne ya kudurta hakan, to dole ne IEP ya kunshi mataakai akan burukan gaba da sakandire da suka dace da tantancewar da ta yi daidai da shekarun mai alaƙa da horo, ilmi, aiki, da idan son samu ne, dogaro da kai. Dole ne IEP ya kunshi sauyin ayyuka, ciki har da kwasakwasan nazari, da ake bukata don taimakawa yaro cimma waƙannan buruka.

Dole a gayyaci yaronka zuwa taron kwamitin ARD a lokacin sauyin ayyuka sannan za a tattauna burukan gaba da sakandire. Ida yaronka bai halartar taron, to dole ne kwamitin ARD ya dauki mataakai don tabbatar da an yi la'akari da abubuwan da yaronka ya fi mayarwa hankali da sha'awa. Idan yaronka na kasa da shekara 18 sannan akalla ya kai 14, to dole ne kwamitin ARD yayi la'akari da shiga tsarin sauyi na dalibin ta hanyar kai da wasu mutanen da kai da makaranta ku ka gayyata. Bugu da kari, gwargwadon ya dace, tare da amincewarka a rubuce ko, bayan yaronka babba a rubuce, dole ne makaranta ta gayyaci wani wakilin kowace hukuma da ta shiga aikin da ke da alhakin samar da ko biyan kudin ayyukan.

Da zaran yaronka ya kai shekara 18, dole ne kwamitin ARD ya yi la'akari da da, idan ya dace, magance tsarin sauyi na dalibi da nan gaba ta hanyar kai da wasu mutane, idan kai ko wani mutum:

- Babban dalibi ya gayyace su hallarra ko LEA gundumar makarantar da aka saka babban dalibi; ko
- Ko da amincewar dalibin ya hallara a bisa yarjejeniyar da aka amince da ita.

Babban Dalibi

Lokacin da yaronka ya kai shekara 18, yaron ya zama *babban dalibi*. Dalibai manya na da damar yanke hukunci da kanu face sai idan doka ta lura hakan ba daidai ba ne. A ARD kwamiti kan yi taro shekara guda akalla kafin yaronka ya kai shekara 18, yaronka zai fahimci cewa damar yanke hukunci za ta sauya daga iyayensu zuwa gare su. Dole ne IEP na yaronka ya kunshi bayani don gano cewa iyaye da kuma yaran na da masaniyar sauya hakkin. Kuma dole ya kunshi bayanin da zai bayyana dalla-dalla abubuwan da aka bayar game da lura, zabin lura, da bayanan da aka raba game da taimako da ayyuka da aka tsara su taimakawa zaman cin gashin kai.

Lokacin da aka sauya hakkin zuwa ga babban dalibinka, kai da babban dalibinka za ku samu sanarwarda ake bukata nan gaba. Haka kuma, sanarwar kwamitin na ARD ba gayyata ba ne gare ka na ka don halarci taruka. Kana halartar taruka ne kawai idan har babban dalibinka ne ya gayyace ka ko ya ba makaranta izinin gayyatar ka.

Yara Masu Galhanga

Ga yaron da ke da cutar galhanga, akwai DUBARU 11 cewa, a bisa tsaruka 19 na TAC §89.1055(e), da dole a yi la'akari da su, a bisa nazari na tsara, ayyukan ilmi na tushen binciken da ya nuna gwagwadon iya aikin. Idan akwai bukata, dole ne a tattauna waƙannan dabaru a cikin tsari IEP. Yayin da ba bukata kuma, to dole ne IEP ya kunshi bayanai a rubuce a kan haka da dalilin da ya sa aka yanke hukuncin. Haka karin dubarun da kwamitin ARD ya wajaba ya yi la'akari su ne:

- Kara tsawon lokacin shirin ilmi;
- Tsare-tsaren lokaci na kullum da zai shafi mafi kankantar loacin da ba a tsara ba;
- Horon cikin gida da na al'umma, ko ta wani zabi daban;
- Dabarun goyon bayan dabi'a;
- Shirin lokacin gaba;

- Horon iyaye/iyali, da goyon baya;
- Rabon daidai na ma'aikaci-da-yaro da ya dace da ayyukan da aka gano;
- Shiga tsakanin sadarwa;
- taimako a kan Dabarun zamantakewa da dabaru;
- Kwararre a ilmi/ tallafin ma'aikaci; da
- Dubarun koyarwa a bisa nazari na tsara, ayyukan bincike.

Yara Kurame ko Masu Lalurar Ji

Ga yaro kurma ko mai lalurar ji, dole ne kwamitin ARD ya yi la'akari da na yaron:

- Harshe da bukatun isar da sako;
- Damarmakin isar da sako kai tsaye tare da tsara da wani kwararre a fannin harshen yaro da tsarin isar da sako;
- Matakin ilimi; da
- Yaron da ke da tarin bukatu, da suka kunshi damarmakin umurnin aiki na kai tsaye a fannin harshen yaro da tsarin isar da sako.

Yara Makafi ko Masu Lalurar Ji

A karkashin dokar jaha, ga yaron da ya ke makaho ne ko mai lalurar gani, dole ne kwamitin ARD ya saka ka'idodin aikin na IEP na yaro a cikin karatun makafi sannan a yi amfani da abin karatun makafi sai fa idan kwamitin ARD ya kuduri kuma ya bayyana cewa abin karatun makafin bai hanyar koyon karatu da ta dace da yara ba ce. Fahimtar da kwamitin ARD ya yi dole ne ta zama bisa tantancewar dacewar hanyar lkoyar da yaro karatu da dabarun koyo na bukatun yaro na yanzu da na gaba.

A karkashin dokar jaha, da ta bayyana yaron da ya ke makaho ko mai lalurar gani, dole ne kwamitin ARD ya yi la'akari da bukatar yaro:

- Basirar diyya, kamar abin karatu na makafi da tsara ra'ayi, da wasu dubarun da ake bukata don samun damar kai ga sauran manhajoji;
- Gabatarwa da ka'idodin tafiya;
- Basirar zamantakewar da juna;
- Tsarin aiki;
- Fasahar taimako da ta kunshi na'urorin gani;
- Dubarun dogaro da kai;
- Wasanni da abubuwan jin dadi;
- Azamar kai; da
- Karfin azanci.

Shirin Shiga tsakani (BIP)

Idan kwamitin ARD ya fahimci cewa shirin shiga tsakanin akan halaye ko BIA ya dace da yaronka, cewa dole ne a haɗa da wannan shiri a matsayin wani sashi na IEP na yaronka sannan an samar da shi ga kowane malami mai alhakin koyar da yaronka.

Karin Lokacin Ayyukan Makaranta

Dole kwamitin ARD ya yi la'akari da idan yaronka ya cancanci samun ayyukan ESY. Yaronka ya cancanci samun ayyukan ESY, idan sassan da ke da muhimmanci daya ko fiye a cikin kuduroyin yaronka na IEP na yanzu da buruka, yaronka ya nuna, ko akwai alamar zai nuna, koma baya sosai ko a hankali wadda ba zai iya dawowa daidai ba a cikin wani kayyadadden lokaci. Sharadin *koma baya na sosai ko a hankali* na nufin cewa yaron ya kasance, ko zai kasance, ya kasa mallakar dubara daya ko fiye masu muhimmanci a rashin ayyukan ESY.

Idan kwamitin ARD ya fahimci cewa yaronka na bukatar ayyukan ESY, dole ne IEP ya gane wadanne kuduroyi da buruka ne a cikin IEP za a magance a lokacin ayyukan na ESY. Idan makarantarka ba ta neman tattaunawa kan ayyukan ESY taron kwamitin ARD na shekara game da yaronka, kana iya neman kwamitin ARD na yaronka ya tattauna cancanta game da ayyukan ESY. Bayanai game da ayyukan ESY ([Kafa: bit.ly/3oEN2YF](https://bit.ly/3oEN2YF)).

Cike Gurbi

IDEA na bukatar cewa yaron da ke da lalura a ilmantar da shi a cikin *muhalli maras matsi da yawa*. Wannan na nufin cewa dole a ilmantar da yaronka da ba su da lalura gwagwardon yadda ya dace. Cire yaronka daga muhallin karatu da aka saba na iya faruwa ne kawai idan yanayi ko tsananin lalursarsa ko lalurarta irin wadda tsarin koyarwar a cikin aji ne tare da wani taimakon da ayyuka da ba a iya samun cikakkiyar nasara wajen amfani da su.

Karin taimako da ayyuka na nufin taimako, ayyuka, da wasu tallafin da akan samar a wasu azuzuwan karatu da aka saba, wasu tsare-tsaren ilimi masu dangantaka, da ayyukan makaranta da ayyukan da ba na makaranta ba, don ba yara masu fama da lalura damar samun ilmi tare da yaran da ba su fama da lalura gwargwadon yadda ya dace.

Muhimmin sashi na sha'anin ilmi na musamman ya kunshi fahimtar gurbin ilmin da ya dace don inganta IEP na yaro. Samar da gurbi na nufin ci gaba da samar da zabin cike gurabun (wato azuzuwan karatu da aka saba, azuzuwan karatu na musamman, makarantu na musamman, ka'idojin cikin gida, ka'idoji a asibiti da hukumomi) da ke akwai don yaron da ke fama da lalura. Samar da gurbi ba ya nufin wuri na zahiri na musamman ko wurin da za a yi ayyukan. Kwamitin ARD kan lura samar da gurbin ilmi a bisa IEP na yaron.

Matakin Kwamitin ARD

Matakin kwamitin ARD game da abubuwan da ake bukata na IEP dole ne ya zama membobin kwamitin sun amince da shi idan zai yuwu. Ana kiran wannan yarjejeniya sasantawa. Ya kamata kwamitin ARD ya aiki don cimma sasantawar, amma makaranta ke da cikakken alhakin tabbatar da cewa IEP ya kunshi ayyukan da yaronka ke bukata don ya samu FAPE. Ba a yarda ba a yanke hukunci kan kwamitin ARD ta hanyra jefa kuri'a. Dole ne IEP ya nuna ko kai da mai jagoranta sun yarda ko kin amincewa da sahawarar kwamitin ARD.

Idan har ba ka yarda da shawarar kwamitin ARD ba, to za a ba ka dama daya tak don sake lokacin da kwamitin ya saka baya kada ya zarce kwana 10 na karatu sai fa idan kai da makarantar kun cimma wata matsaya ta daban. Idan ka amshi tayin sake lokacin don sake taron, to dole ne kwamitin ARD ya saka lokacin sake taro a cikin lokacin da kowa ya amince da shi. Har ila yau, idan yaronka yana nan a sansani mai alamar hatsari ga yaronka ko wasu, ko idan yaronka ya aikata laifin kora ko laifin da ka iya kai ga maye gurbi a cikin tsarin kwamitin ladabtarwa, to kwamitin ARD ba zai sake lokaci ba ko da kuwa ba ka amince da matakin kwamitin ARD ba.

A yayin sake lokacin, dole ne memba ya yi la'akari da zabi, tara karin bayanai, shirya samar da karin takardu, da/ko samun karin wasu mutane da za su iya taimakawa kwamitin ARD cimma manufa daya. Idan kwamitin ARD ya sake zaman taro sannan ka ci gaba da kin amincewa, sai kin yardar ya kun shi tanadin da aka yi da farko na ayyukan da

ake buƙatar amincewa kan su, dole ne makaranta ta zartas da IEP cewa makarantar ta yanke shawarar da ta dace ga yaronka.

Idan ba a cimma matsaya ba, dole ne a haɗa da rubutaccen bayani a cikin IEP kan dalilin kin amincewar. Idan ka ki amincewa da shawarar kwamitin ARD, to dole ne a ba ka damar rubuta naka bayani na kin amincewar. Dole ne tun da farko makaranta ta samar maka da sanarwa a rubuce akalla kwana biyar na karatu kafin zartas da IEP sai fa idan ka amince a cikin gajeren lokaci.

Kwamitin ARD na kuma iya zaɓar sauƙa dalilai a maimakon kasa cimma matsaya game da dukan abubuwan IEP da ake buƙata.

Kwafin IEP

Dole ne makaranta ta ba ka kwafin rahoton tantance yaronka kuma a kyauta. A karkashin tsarin 19 TAC §89.1050(i), idan ba ka iya magana da Ingilishi kuma harshenka Sipaniyanci ne, wajibi ne makaranta ta samar da kwafi a rubuce ko muryar IEP na yaronka da aka naɗa aka fassara cikin harshen Sipaniyanci. Idan ba ka iya magana da Ingilishi ba kuma Sipaniyanci ba harshenka ba ne, wajibi ne makaranta ta yi koƙarin samar da kwafi a rubuce ko muryar yaronka da aka naɗa aka fassara cikin harshen Sipaniyanci. Idan ba ka iya magana da Ingilishi kuma harshenka bai da tsarin rubutu, to dole ne makaranta ta ɗauki mataƙai don tabbatar da cewa an fassara IEP na yaronka ta hanyar baki ko ta wata hanya a cikin harshenka. Fassara a rubuce na nufin cewa duka rubutu an fassara shi a ciki IEP na yaronka. Makaranta na iya samar maka da murya da aka naɗa na taron kwamitin ARD idan mai fassara ya taimaka maka ko fassarar zaman taron, da zarar an fassara IEP na yaronka a baki ko tsarin naɗin sauti.

A karkashin kashi na B na tsarin Dokar Ilmi na Musamman, dole ne makaranta ta ɗauki kowane matakin da ya wajaba don tabbatar da iyaye sun fahimci zaman kwamitin ARD, da ya kunshi shirya mai yi ma iyaye fassara akan kurumta ko waɗanda harshensu ba Ingilishi ne ba.

Sake Duban Taimako

Dole ne kwamitin ARD ya zauna akalla sau guda a shekara don sake duba IEP na yaronka sannan da lura da ko an cimma burukan shekara. Kwamitin ARD na iya gudanar da taro akai-akai fiye da shekara-shekara don yin bitar IEP na yaronka, kamar yadda ya dace, don magance:

- Kowace irin kasa cimma ci gaba ga burukan shekara da kuma gabaɗayan mahajar karatu;
- Sakamakon ko wace sake tantancewa;
- Bayanai game da yaro da aka samar ga, ko ta, iyayen;
- Bukatar da yaron ke son cimma; ko
- Wasu lamurra.

Kana iya neman kwamitin ARD ya gudanar da taro don tattauna lamuran da suka shafi ilmin yaronka. Dole ne makaranta ta amshi bukartarka a rubuce don gudanar da taron ko, kuma cikin kwana biiyar na makaranta, ta samar maka da sanarwa a rubuce tare da bayyana dalilin da ya sa makaranta ta ki kiran taro. Idan ba ka iya magana da harshen Ingilshi, dole ne makaranta ta samar maka da sanarwar cikin harshenka sai fa idan hakan ba mai yuwa ba ne. Idan harshenka bai da tsarin rubutu, dole ne makaranta ta dauki matakan tabbatar da cewa an fassara sanarwar ta hanyar maganar baki ko ta wata hanyar da za ka iya fahimtar sanarwar.

Kai da makaranta na iya amincewa da yin sauye-sauye ga IEP ba tare da gudanar da taron kwamitin ARD ba. Har ila yau, dole ne ya zama an gudanar da sauye-sauyen ga kudurin cancanta, sauye-sauyen samar da gurbi, da na bayyana manufa duk a taron kwamitin ARD. Idan IEP ya sauya a wajen taron kwamitin ARD, to dole ne a samar da takarda a rubuce da ta nuna amincewa akan sauyin. A bisa bukata, dole ne makaranta ta samar maka da kwafi na sake bitar IEP tare da gyaran da aka saka ciki. Kari ga haka, dole ne makaranta ta tabbatar da cewa an sanar da kwamitin ARD na yaronka game da sauye-sauyen.

Tantancewa

Da zarar yaronka ya soma samun ilmi na musamman da ayyuka masu alaƙa, to akan buƙaci sake tantancewa lokaci zuwa lokaci. Dole ne makarantar ta yi kokarin samun amincewarka don sake tantancewa. Idan ka kasa mayar da amsa duk kokarin da aka yi, to makaranta na iya gudanar da sake tantancewar ba tare da amincewarka ba. Idan ka ki mayar da amsa don sake gudanar da tantance yaronka, makaranta na iya, ba a buƙatar yin, tambayar neman shiga tsakani ko buƙatar sauraren da ya dace don soke rashin amincewarka ka halarci sake tantancewar. Makaranta ba ta karya dokar hakkin yaro ba ko wajibcin da ke kanta na tantance yaronka idan har makarantar ba ta nemi a soke kin amincewarka na halartar tantancewar ba.

Sake tantancewa iri daya ce da tantancewar farko. Dole ne sake tantancewar ta zama ingantacciya don gano ko yaro na ci gaba da nuna lalura da sauran buƙatar tallafin ilmin yaronka. Sai fa idan kai da makaranta kun yarda da akasin haka, to dole ne sake tantance yaronka ya kasance an yi ta akalla duk shekara uku. Ba a samun sake tantancewa fiye da su guda a cikin shekara sai fa idan kai da makaranta kun yarda da akasin haka.

Tantancewar bayanana da ke akwai (**REED**) dole ne a gudanar da shi a matsayin tantancewa matakin farko, idan har ya dace, dole ne tsarin Tantance Bayanan da Ke Akwai REED ya auka a matsayin sashin kowace irin tantancewar yaron da ke karkashin tsarin IDEA. Ba a buƙatar makaranta ta samu amincewarka wajen bitar bayanana tantancewar da ke akwai. Dole ne REED ya gudanar da taron kwamitin ARD, ciki har da kai, amma babu dole sai ya wakana a lokacin taron. Dole membobi su yi bitar bayanana da ke akwai game da yaronka, ciki har da bayanana da ka samar, da ka kudurta iyakacin tantancewar ko sake tantancewar.

Idan tun asali yaronka na samun ilmi na musamman da ayyuka masu alaƙa, kwamitin ARD kan yanke shawarar wace karin tantancewa, idan har akwai, akwai buƙatar karin wasu ko yin sauye-sauye ga tsarin ilmin yaronka na musamman da ayuka masu alaƙa.

Idan har kwamitin ARDA ya yanke shawarar cewa babu buƙatar karin tantancewa don gano ko yaro na ci gaba da buƙatar ilmi na musamman da ayyuka masu alaƙa, dole ne kuma a bayyana dalilan wannan matakin. Bayan bayyana dalilan da ya sa kwamitin ARD ya yanke hukuncin cewa bayanana tantancewar da ke akwai yanzu sun wadatar, to makaranta ba ta buƙatar gudanar da sabuwar tantancewa don kammala tantancewar da ake bukata sai fa idan ka buƙaci makaranta ta yi haka.

Tantancewa Ilmi Mai Zaman Kanta (IEE)

Idan ba ka amince da makaranta ta tantance ko sake tatancewar ba, kana iya neman IEE a ciki kuɗin makaranta. Dole ne makaranta ta ba ka bayani game da in da za a samu IEE sannan dole ne ta ba ka kwafi mai ɗauke da sharuɗɗan makaranta don samun IEE. Dole ne IEE ya cika sharuɗɗan makaranta. Idan ka nemi IEE, dole ne makaranta, ba tare bata lokaci ba, ko dai a biya kuɗi don IEE ko neman sausare don nuna cewa tantancewarta da dace. Ka cancanci samun IEE ɗaya kawai a cikin kuɗin jama'a kowane lokaci makaranta ta gudanar da tantancewa. Idan makaranta ta bukaci sauraren sannan jami'in kula da sauraren ya yanke shawarar cewa tantancewar da makaranta ta yi ya dace, har yanzu kana da haɓkin samun IEE, amma ba makaranta za ta biya ba. Dole ne kwamitin ARD yayi la'akari da bayanar da aka samu daga IFF da suka yi daidai da sharuɗɗan makaranta su dace da tanadin FAPE ko da kuwa ba makaranta ba ta biya IEE ba.

Janye Ayyukan Don Amicewa

Kawai dai kamar yadda kake da ikon amincewa da tanadin farko na ilmi na musamman da ayyuka masu alaƙa, kana da ikon janye amincewarka ga ayyukan. Dole ne janyewarka ga amincewar ta zama a rubuce. Da zarar makaranta ta samu janyewarka a rubuce, dole ne ta girmama matakin. Har ila yau, kafin makaranta ta dakatar da ci gaba da ayyukan, dole ne ta samar maka da sanarwa a rubuce cewa za a tsayar da ayyukan. Duk da ya ke dole ne makaranta ta dakatar da ayyukan, makaranta ba bukatar yin gyara ga bayanar da aka adana na yaronka don cire kowane damar yaronka a baya na samun ilmi na musamman da ayyuka masu alaƙa a lokacin da ya gabata.

Idan ka janye amincewarka don ci gaban tanadin da aka yi na ilmi na musamman da ayyuka masu alaƙa, za a yi la'akari da yaronka a mastayin babban dalibi mai neman cikakken ilmi sannan ba zai amfana da kowace kariya a karkashin tsarin IDEA. Bugu da kari, idan ka janye amincewarka don ayyukan, mai yuwa makaranta ba za ta nemi shiga tsakanin ko saurare ba da zimma sauƙa ko kalubalantar matakin ba.

Kammalawa

Ɗaya daga cikin manufofin tsarin ilmin jama'a a Texas shi ne duk ɗalibai za su kasance a makaranta har sai sun samu babbar takardar shaidar difloma. Dole ne ɗalibai su samu wata daraja domin su kammala da samun babbar difloma. Ga yaron da ya samu ilmi na musamman da ayyuka masu alaƙa, dole ne makaranta ta bi wasu hanyoyi a yayin shirin yaye ɗalibi ko kawo karshen ba ɗalibin ilmi na musamman da ayyuka masu alaƙa saboda ɗalibin bi cika sharuɗɗan shekaru ba da ake bukata ba. Bugu da kari, kwamitin ARD na taka muhimmiyar rawa a mata kai masu alaƙa da kammala karatu.

A karkashin tsarin IDEA ilmi na musamman da ayyuka masu alaƙa dole ne a samarwa ɗalibin da ya cancanta su ko ɗalibin babba sai fa idan shi ko ita sun kammala babbar difloma ko sun zarce shekarun cancanta da ake bukata don samun ilmi na musamman ga jama'a a kyauta a bisa tsarin doka, wanda shekara 21 ne a Texas ko kuma har sai ɗalibi ya cika shekara 22. Ɗalibi babba da ke samun ilmi na musamman da ayyuka masu alaƙa wanda daga 1 Satumba ya kai shekara 21 na shekarar karatu ya cancanci ayyuka har zuwa karshen wannan shekarar makaranta har zuwa samun diflomar babbar makaranta muddin ya samu adadin da ake so a tsarin manhaja da makin da ake bukatar samu a dukan fannin ilmi, duk dai wanda aka fara samu.

Lokacin da yaronka ko babban ɗalibi ya cancanci samun ilmi na musamman yana daf da kammala karatu da samun diflomar babbar makaranta ko daf da zarta shekarun cantsar samun ilmi na musamman da ayyuka masu alaƙa, to dole ne makaranta ta ba ka sanarwa a rubuce tun da farko don bayyana kawo karshen ayyukan. Bugu da kari, dole ne makarantar ta ba yaron ko

ɗalibi babba takaitaccen bayanin sakamakon karatunsa ko karatunta da kwazon da aka nuna, wanda zai haɗa da takardar yabo akan yadda za a taimaki yaron ko babban ɗalibin cimma burukansa na gaba da sakandire.

Yaro ko babban ɗalibin da ya samu ilmi na musamman da ayyuka masu alaƙa na iya kammala karatu ya kuma samu diflomar babbar makaranta idan ya cimma adadin da ake so a tsarin manhaja da makin da ake buƙatar samu ga ɗalibai a dukan fannonin ilmi a karkashin tsare-tsaren kammala karau ɗaya ko huɗu (wato. Shirin Asusun Babbar Makaranta, Shirin Babbar Makaranta da aka Yaba, Fitaccen Shirin Samun Nasarar Babbar Makaranta, ko Shirin Babbar Makaranta na Kasa), da samun nasarar tsallake gwajin jaha da ake buƙata.

Dukan ɗaliban da za su kare karatu da waɗanda cancantar su ta zo karshe saboda dole ne samar da diflomar babbar makaranta ya zama wajibi tare da takaitaccen bayanin sakamakon karatu da aka cimma da kuma fitaccen kwazo da aka nuna. Dole ne a yi la'akari da wannan takaitawa, kamar yadda ya dace, ra'ayin iyaye da ɗalibi da yabo a rubuce daga wasu hukumomin lura da manya akan yadda za a taimakawa ɗalibi cimma burukansa na bayan kammala sakandire. Ga wasu ɗalibai, dole ne takaitawar ta kunshi tantacewar ɗalibin.

Yaro ko babban ɗalibi da ya kammala karatu amma ba tare da samun diflomar babbar makaranta ba kuma yana kasa da shekara 22 har yanzu dai ya cancanci ilmin jama'a da ya dace a kyauta karkashin tsarin IDEA. Yaron na iya, a karkashin wasu dalilai, samun komawa makaranta ya samu ayyuka har zuwa karshe shekarar karatu da shi ko ita suka kai shekarar 22 da haihuwa. Idan har yaronka ya nemi ya koma bayan ya kammala karatu, to dole ne kwamitin ARD ya yi tunanin irin buƙatar ayyukan ilmi da ake da.

Ladabtarwa

Akwai ka'idoji na musamman da ke akwai don matakan ladabtarwa da a kan ɗaukarwa yaro mai fama da lalura. Gabadaya, ba za a iya cire yaro mai fama da lalura daga wurin karatunsa ko karatunta na yanzu fiye da kwana 10 a jere idan wannan rashin da'ar na da alaƙa da lalura da yake ko take fama da ita. Bugu da kari, wasu matakan ladabtarwa da ke da nasaba da ɗalibi mai fama da lalura kan taso da buƙatar taron kwamitin ARD.

Cirewar Gajeren zango

Jami'an makaranta na iya cire yaronka daga gurbin karatu na yanzu idan yaronka ya karya dokar ɗabi'a ta ɗalibai. Wannan cirewar na iya zama wani wuri daidaitacce na zabin tsarin ilmi na wucin gadi (IAES), wani wuri, ko dakatarwa da ba ta wuce kwana 10 ba a jere gwargwadon matakin ladabtarwar da ya shafi yara da ba su fama da lalura, sannan da karin cirewar da ba zarce kwana 10 a jere na karatu a wannan shekarar karatu, ga wasu abubuwan da suka faru na daban akan rashin da'ar da zarar cirewar ba ta haddasa wani sauyin samar da gurbi ba. Galibi an bayyana wannan a matsayin *ka'idar kwana 10*.

Cirewar ladabtarwa ta tsawon kwanan karatu 10 a jere ko kasa da haka ba ya haddasa buƙatar gudanar da taron kwamitin ARD, sai idan cirewar ta haddasa wani sauyin samar da gurbi. Gundumar makaranta ba ta samar da ayyuka ga yaro mai fama da lalura ko yaron da bai fama da lalura da aka cire daga gurbinsa ko gurbinta na yanzu tsawon kwana 10 jere ko kasa da haka a wannan shekarar karatu.

Jimlar Cirewa Zuwa Kwanak i10 ko Fiye

Jami'an makaranta na iya yin odar karin cirewa mai gajeren-zango a wannan shekarar karatu akan wasu abubuwan da suka faru na daban na rashin da'a, muɗɗin waɗannan cirewar ba za su haddasa wani sauyin samar da gurbi ba. Bayan an cire yaronka tsawon kwanakin karatu 10 a jere a wannan shekarar karatu, to idan cirewar da aka yi a yanzu ba ta zarce kwana 10 ba.

kwanakin karatu a jere sannan ba sauyin samar da gurbi ba ne, dole ne makaranta ta samar da ayyuka don ba yaronka damar ci gaba da hallara a cikin dukan tsarin manhajar karatu, koda yake a wani tsari, sannan don ya sa mu ci gaban cimma buruka da aka saka a IEP na yaron. Dole ne ma'aikacin makaranta ya tuntubi akalla daya daga malaman yaronka don tantance wadanne ayukka ake bukata. A lura cewa IDEA na bukatar a 34 CFR §300.530(d)(5) cewa kwamitin ARD na kudurta ayyukan da suka dace idan cirewar ta sauyin samar da gurbi ce.

Sauyin Samar da Gurbi

Cire yaro mai fama da lalura daga gurbinsa ko gurbinta na karatu ya zama *sauyin samar da gurbi* idan cirewa ta zarce kwanan karatu 10 a jere ko yaron na da jerin cirewar da ta zama wata mai yawa. Zubin cirewar kan faru lokacin da:

- Adadin cirewar da ta zarce kwana 10 na ranakun karatu a shekarar karatu;
- Hallayar yaro ta fi kama da halayyar yaro a lokacin abubuwan da suka faru a baya da suka haddasa yawan jerin cirewar; sannan
- Wasu abubuwa kamar tsawon lokacin cirewar, adadin lokacin da aka cire yaro, da kusancin tsakanin wata cirewar da wata.

Makaranta na iya fahimtar abin a bisa dalilin rikici-kan-rikici ko dai cirewa barkatai ta haifar da sauyi na samar da gurbi. Kana iya kalubalantar matakin da makarantar game da ko cirewar barkatai ta faru ne ta hanyar sauraren lamarin da kuma tsarin shari'a.

Idan makaranta ta yi nufin cirewar da ta za haifar da sauyin samar da gurbi, to dole ne jami'an makaranta su sanar da kai matakin sannan su samar maka da kwafin [Sanarwar Tsare-tsaren Kariya \(Kafa: fw.escapps.net\)](http://fw.escapps.net). Dole ne a yi wannan a ranar da aka dauki matakin sauyawa yaron gurbi. Bugu da kari, dole ne makaranta ta gudanar da taron kwamitin ARD don gudanar da abinda ake kira bayyananniyar kaddara. Dole ne taron bayananniyar kaddara ya auku cikin kwanakin karatu 10 na ranar da aka dauki matakin sauyawa yaron gurbin karatu.

Bayyanawar Kuduion

A lokacin gudanar da *bayyanawar kaduri*, dole ne kwamitin ARD ya yi bitar dukan bayanai masu alaƙa a fayil na yaronka, ciki har da IEP, kowane sanya idon malami, da kowane bayani mai alaƙa da ka samar don kudurta:

- Idan halin da ake tababa ya faru saboda, ko yana nuna alaƙa ta kai tsaye zuwa ga, lalurar da yaronka ke fama da ita; ko
- Idan halin da ake tababa kai tsaye ya faru ne saboda kasawar yaron ya nuna IEP ne.

Idan kwamitin ARD ya kudurta cewa an cimma kowane da wadannan sharuɗɗa, to halin na da alaƙa lalurar yaron. Idan har kwamitin ARD ya lura cewa babu wani sharadɗin da aka cimma, to halin ba ba shi da alaƙa da lalurar yaron.

Lokacin da Halin y a Bayyana

Idan halin ya bayanna daga lalurar yaronka ne, to dole ne kwamitin ARD ya ko dai:

- Gudanar da aikin Kimanta Hali (**FBA**), sai fa idan makaranta ta gudanar da shi a baya kafin wani hali sakamakon sauyin gurbi ya faru, sannan ya aiwatar da BIP; ko
- Idan tun asali BIP na nan, yi bitar BIP sannan ka sauya shi yadda ya dace don magance matsalar halayyar.

Haka kuma, dole ne kwamitin ARD ya dawo da yaronka ga gurbin da aka cire shi sai fa idan:

- Kai da makaranta kun yarda da sauya gurbin a wani bangaren sauya BIP na yaronka; ko
- Karya dokar da yaronka ya yi na halayyar dalibai ya kunshi daya daga cikin muhimman yanayin da aka bayyana a kasa.

Idan kwamitin ARD ya kai matsayar cewa kasawar makaranta ce sanadin dabi'ar yaronka don zartas da IEP, dole ne makaranta ta dauki matakan gaggawa don magance gazawar.

Lokacinda HalinBa iB ay y anaba

Idan dabi'ar ba daga lalurar yaronka ba ce, wani jami'in makaranta na iya ladabtar da yaronka daidai da yadda aka yi wa sauran yara, sai fa idan ya zama wajibi za a ci gaba da aiwatar da wasu ayyukan ilmi. Kwamitin ARD na yaronka zai kudurta IAES da yaronka zai yi.

Al'amurra Na Musamman

Jami'in makaranta na iya cire yaronka zuwa ga IAES har zuwa tsawon kwanakin karatu 45 ba tare da lura da ko halayyar daga lalurarsa ko lalurarta ne a in da yaronka ya ke:

- Daukar ko mallakar makami a makaranta, cikin harabar makaranta, ko a lokacin karatu;
- Mallakar ko amfani da haramtattun kwayoyi da gangan ko sayar da ko shiga cinikin abubuwan da aka haramta a lokacin da ake makaranta, a harabar makaranta, ko a lokacin da ake karatu; ko
- Ya haddasa wa wani mummunan rauni a jiki a lokacin makaranta, a harabar makaranta, ko lokacin da ake karatu.

Kwamitin ARD zai kudurta IAES da yaronka zai yi.

Kariya ga Yara da Har Yanzu Ba su Cancanci kai ga Samu Ilmi Na Musamman da Ayyu ka Masu Alaka

Idan an lura yaronka bai cancanta samun ilmi na musamman da ayyuka masu alaka ba amma ya shiga wasu halaye da suka karya dokar hali kan dalibi, to yaronka na da hakki samun tsarin kariya a cikin shirin IDEA idan makaranta ta san cewa yaronka na fama da lalura kafin faruwar lamarin. Karin bayani game da wannan batu an samo shi ne cikin [Sanarwar Tsaren-Kariya \(Kafa: fw.escapps.net\)](http://fw.escapps.net).

Sauraren Bahasi Na Gaggawa

Idan ba ka amince da matakin ba dangane da gurbi a cikin IAES ko bayananniyar kaddara, kana iya neman a gudanar da zaman sauraren bahaasi na gaggawa. Kuma makarantar na iya neman sauraren bahaasi idan tana son kalubalantar sake dawowar yaronka a makaranta bayan kwamitin ARD ya yanke hukuncin cewa halinsa ko halinta na da danganta da bayyananniyar lalurarsa ko lalurarta.

Sulhun Jayayya

Daga lokaci zuwa lokaci, ana iya samun jayayya dangane da tantancewar, gurbin karatu, ko wani tanadin FAPE ga yaronka mai fama da lalura. Idan an samu rashin yarda, kana da kwarin guiwar yin aiki tare da jami'in makaranta don samar da daidaito. Kana iya tambayar makaranta game da wane irin tsarin sulhu shirin kan bai wa iyaye. Tsarin TEA kan samar da zabi hudu don samar da sulhu ga jayayya da ta shafi ilmi na musamman: tsarin IEP na saukakawa na jahar, ayyukan shiga tsakani, shirin samar da sulhu game da koke akan lamurran ilmi na musamman, da shirin sauraren bahaasi.

Ana iya samun bayanai game da jayayyar zabin sulhu a tsarin TEA a cikin [Sanarwar Tsare-tsaren Kariya](#) (Kafa: [fw.escapps.net](#)). Ana iya samu karin bayani game da samar da sulhu akan jayayyar ilmi na musamman a shafin yanar gizo na TEA ([Kafa: bit.ly/3bL6n73](#)).

Karin Taimako

Don samun cikakken jerin bayanai a takaice da aka samu a cikin wannan kundi, ziyarci shafin yaran gizo na Tsarin Shari'a ([Kafa: bit.ly/3oIsKNS](#)).

Ana kuma samun kwafi-kwafin wannan kundi a cikin harsuna fiye da 15 a shafin yanar gizo na SPEDTex ([Kafa: bit.ly/3qorCzg](#)). Kuna kuma iya neman kwafi daga masahawarcin makaranta ko sashen ilmi na musamman na makaranta.